

Megakadásjelenségek előfordulása látássérült (vak) személyek irányított spontán narratíváiban

Hantó Réka

MTA Nyelvtudományi Intézet, Pszicho-, Neuro- és Szociolingvisztikai Osztály
hanto.reka@nytud.mta.hu

A látás a legfontosabb érzékszervünk (Paraszka 2007), ismereteink kb. 70%-át ezáltal szerezzük (Pálhegyi szerk. 1981: 11–12). A vizuális információk nagyon fontos szerepet töltenek be már a korai nyelvfejlődésben is, például az ajakmozgás vagy a gesztikuláció érzékelése terén (Sato et al. 2010). A látás szimultán érzékelést jelent, ezzel szemben a hallási vagy a vakok haptikus érzékelése szekvenciális, ami bizonyos tekintetben lassabb feldolgozást eredményez (Schinazi et al. 2015: 6). Feltételezhető, hogy a vizuális csatornán megszerzendő információk akadályozottsága hatással van a látássérültek beszédflowamataira, így a beszédprodukcóra is (Hertrich et al. 2013: 1). A veleszületetten vak személyek hallás alapú megkülönböztetése ugyanakkor jobb számos kutatás szerint, mint a látóké (Trudeau-Fisette et al.: 1), valamint felgyorsított ütemű beszéd befogadásában is jobban teljesítenek, ami az agy óriási mértékű flexibilitására utal (Moos et al. 2007: 677).

A spontán beszéd közben előforduló diszharmóniás jelenségeket számos kutatás vizsgálta, elemezték többek között az ismétléseket és újraindításokat (Gyarmathy 2009), a grammatikai hibákat (Bóna 2008) vagy a téves szótalálásokat is (Horváth–Gyarmathy 2010). A jelen kutatás célja a veleszületetten vak személyek spontán narratíváiban előforduló megakadások vizsgálata a teljes mintázat jellemzőinek bemutatásával. Legfontosabb kutatási kérdésem, hogy van-e ebben a vonatkozásban eltérés vakok és látók között. A célcsoportot 10, a születéstől fogva vak személy alkotja, ehhez párosul a kort, a nemet és a lakóhelyet tekintve illesztett, 10 főből álló látó kontrollcsoport. A feladat megadott témára való spontán szövegalkotás. Az adatokat hangfelvétellel rögzítem, a Praat szoftverrel annotálom, vizsgálom a szövegek időtartamát is. A kutatás során a következő hipotéziseket állítottam fel: 1. A vakok beszédprodukcója során mennyiségileg több megakadás lesz adatolható. 2. A vakok beszédprodukcója során minőségileg más mintázatokat lehet megfigyelni a látókhöz képest.

Az eredmények hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a látássérültek beszédprodukcójának működését jobban megismerjük. További kutatási irányként vetődik fel a megakadásjelenségek kategóriánkénti mélyebb elemzése, az esetleges eltérések okaira való rávilágítás, valamint következtetések levonása a vakok mentális lexikonára nézve.